

Zastoupení přímé a nepřímé

Založení účinků přímého zastoupení předpokládá kromě objektivně daných znaků přímého zastoupení a plné moci dále to, aby zmocněnec s třetí osobou jako takový jednal jménem zastoupeného, „způsobem zjevným a za jejího alespoň konkludentního souhlasu“, s tím, že celý kontext jednání zmocněnce a třetí osoby je obrácen k zastoupenému (zmocniteli) jakožto ke smluvní straně. Zastoupení je tedy tehdy přímé, jestliže třetí osoba ví, resp. z okolností musí vědět, že s ní jednajícím subjekt jedná za jiného, že smluvní stranou je osoba jiná, a že jednání je vedeno se zástupcem - zmocněncem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 806/2006, ze dne 30.4.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce J. Š., zastoupeného advokátem, proti žalované O. V., zastoupené advokátem, o zaplacení částky 438.000,- Kč, vedené u Okresního soudu v Kroměříži pod sp. zn. 7 C 174/97, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 2. května 2005, č. j. 17 Co 240/2002-208, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 2. května 2005, č. j. 17 Co 240/2002-208, a rozsudek Okresního soudu v Kroměříži ze dne 25. ledna 2002, č. j. 7 C 174/97-182, se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Kroměříži k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se žalobou domáhal po žalované a Š. K. zaplacení částky 438.000,- Kč s odůvodněním, že na základě kupní smlouvy uzavřené v autobazaru patřícím žalované koupil automobil VW Passat CL TDI, červené barvy, rok výroby 1994 č. motoru 189 900 za dohodnutou kupní cenu. Dodatečně vyšlo najevo, že šlo o vůz kradený a byl donucen jej vydat německým celním orgánům. Z tohoto důvodu požaduje po žalované vrácení zaplacené kupní ceny včetně příslušenství.

Okresní soud v Kroměříži (dále jen „soud prvního stupně“) poté, co v důsledku zpětvzetí žaloby usnesením ze dne 27. dubna 1998, č. j. 7 C 174/97-57 (potvrzeným usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 1. července 1999, č. j. 21 Co 380/98-71), zastavil řízení proti Š. K., rozsudkem ze dne 25. ledna 2002, č. j. 7 C 174/97-182, žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení. Vyšel ze zjištění, že žalobce v lednu 1996 uzavřel v autobazaru žalované ústně smlouvu, na jejímž základě nabyl za kupní cenu 438.000,- Kč osobní vůz VW Passat CL TDI, červené barvy, rok výroby 1994 č. motoru 189 900; o koupi nebyla vyhotovena písemná smlouva, žalovaná jednajícím svým zaměstnancem L. P. vystavila pouze fakturu. Žalobce auto užíval až do 15. 6. 1996, kdy mu je zadržely německé celní orgány, jelikož šlo o vůz ukradený v Německu. Vozidlo bylo přivezeno z Itálie a na žádost svědka R. K. je do evidence vozidel přihlásila jako vlastnice Š. K. Prodej vozu zajišťoval tento svědek prostřednictvím autobazaru žalované. Žalovaná tak postupovala podle zmocnění, které jí dne 14. 1. 1996 udělila Š. K. Na tomto skutkovém základě soud prvního stupně dospěl k závěru o nedostatku pasivní legitimity žalované; kupní smlouvu uzavřel žalobce s vlastníci vozu Š. K., bylo mu známo, že „oficiální“ majitelkou vozu je právě ona, přičemž tuto skutečnost potvrzuje zápis o technickém stavu vozu ze dne 14. 1. 1996, který byl nedílnou součástí uzavřené smlouvy o zprostředkování prodeje. Soud prvního stupně posoudil smlouvu mezi žalovanou a Š. K. jako smlouvu smíšenou podle § 491 odst. 3 občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), na jejímž základě majitel vozu prostřednictvím další osoby požádal o zprostředkování prodeje a zároveň žalovanou zmocnil k provedení veškerých úkonů s tím souvisejících. Prodávající tak byla přímo zastoupena žalovanou, která jednala jejím jménem na

její účet.

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 2. května 2005, č. j. 17 Co 240/2002-208, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé, změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Shodně se soudem prvního stupně vyšel ze zjištění, že majitelka osobního automobilu Volkswagen Passat, Š. K. pověřila žalovanou prováděním veškerých úkonů při uzavírání kupní smlouvy s třetí osobou ohledně předmětného vozu. Ztotožnil se se závěrem, že žalovaná jednala jménem majitelky vozu při zprostředkování koupě. Žalobce věděl a podle okolností musel vědět, že žalovaná jedná za jiného a že kupní smlouvu uzavírá jménem Š. K. Z obsahu plné moci ze dne 14. 1. 1996, smlouvy o zprostředkování č. 3/1996 ze dne 14. 1. 1996 a ze záznamu o technickém stavu vozidla ze dne 14. 1. 1996 vzal za prokázané, že mezi žalovanou a Š. K. byla uzavřena smíšená smlouva vykazující znaky smlouvy zprostředkovatelské a příkazní podle § 491 odst. 3 obč. zák. Jelikož žalovaná jednala se žalobcem na základě přímého zastoupení, kdy z právních úkonů zástupce vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému, shledal odvolací soud správným závěr o nedostatku její pasivní legitimace.

V dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), žalobce (dále jen „dovolatel“) namítá nesprávné právní posouzení věci. Je přesvědčen, že rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, neboť v rozporu s hmotným právem je založeno na nesprávném závěru o nedostatku pasivní legitimace žalované. Žalovaná při uzavírání kupní smlouvy vystupovala jako jeho jediný smluvní partner a vlastník předmětného automobilu, jí také zaplatil kupní cenu a proto jen ona má povinnost mu ji vrátit. S tímto odůvodněním navrhl, aby soud dovolací zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhla, aby bylo dovolání jako nepřipustné odmítnuto.

Podle článku II bodu 3. zákona č. [59/2005](#) Sb., obsahujícího přechodná ustanovení k novele občanského soudního řádu provedené tímto zákonem, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (t. j. před 1. dubnem 2005) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. S ohledem na to, že odvolací soud v řízení o dovolání proti rozsudku soudu prvního stupně postupoval podle procesních předpisů účinných před 1. 4. 2005 (článek II bod 2. zákona č. [59/2005](#) Sb.), bylo i v řízení o dovolání postupováno podle občanského soudního řádu ve znění před novelou provedenou uvedeným zákonem (dále opět jen „o. s. ř.“).

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Dovolání v dané věci může být přípustné jen podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Předpokladem přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je závěr dovolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka mají po právní stránce zásadní význam.

Pro rozhodnutí dané věci bylo významné (určující) posouzení otázky, zda práva a povinnosti z kupní smlouvy vznikly žalované nebo Š. K. Protože tuto otázku, od níž odviselo posouzení pasivní legitimace žalované, odvolací soud vyřešil v rozporu s hmotným právem a dosavadní rozhodovací praxí, představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam a dovolání je tak podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné.

Podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. lze dovolání podat z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu

spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nesprávným právním posouzením je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutkové zjištění). O mylnou aplikaci se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. jestliže ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry.

Odvolací soud založil své rozhodnutí na právním názoru, podle něhož žalovaná nemůže být pasivně legitimována k vydání bezdůvodného obohacení z titulu neplatné smlouvy, neboť kupní smlouvu s žalobcem uzavírala jménem Š. K. a nikoliv jménem svým. S tímto názorem v souzené věci ovšem nelze souhlasit.

Podle § 22 odst. 1 obč. zák. zástupcem je ten, kdo je oprávněn jednat za jiného jeho jménem. Ze zastoupení vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému.

Podle § 32 odst. 1 obč. zák. nevyplývá-li z právního úkonu, že někdo jedná za někoho jiného, platí, že jedná vlastním jménem.

Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.

Účelem občanskoprávního institutu zastoupení je, aby za osobu, která buď není způsobilá k právním úkonům anebo která sice způsobilá k právním úkonům je, avšak z nějakého důvodu je nechce či nemůže sama učinit (např. pro nepřítomnost, pro nemoc atd.) činil právní úkony ustanovený zástupce. V teorii i soudní praxi se rozlišuje mezi zastoupením přímým a nepřímým (někdy též označovaným jako tzv. náhradnictví). Oběma případy je společné, že v nich zástupce činí vlastní projev vůle (právní úkon). Zatímco však přímý zástupce činí projev vůle jménem zastoupeného a na jeho účet, takže práva a povinnosti, jedná-li zástupce v mezích oprávnění, vznikají přímo zastoupenému, nepřímý zástupce činí úkon vlastním jménem, i když on rovněž na cizí účet, tj. na účet zastoupeného; v důsledku toho nabývá nepřímý zástupce práva a povinnosti sám, je však povinen následně převést takto nabytá práva a povinnosti podle smlouvy na zastoupeného. Občanský zákoník upravuje výslovně pouze zastoupení přímé (§ 22 odst. 1 obč. zák.); nepřímé zastoupení ovšem nevyklučuje (srovnej § 733 obč. zák.).

V právních vztazích nemusí být vždy snadno rozlišitelné, zda se vztah třetí osoby k jednajícímu subjektu utváří na bázi zastoupení přímého či nepřímého; v těchto případech zákon v zájmu ochrany třetích osob v § 32 odst. 1 obč. zák. zakotvuje nevyvratitelnou domněnku, že nevyplývá-li z právního úkonu, že někdo jedná za někoho jiného, platí, že jedná vlastním jménem.

Založení účinků přímého zastoupení předpokládá kromě vedle objektivně daných znaků přímého zastoupení a plné moci dále to, aby zmocněnec s třetí osobou jako takový jednal jménem zastoupeného, „způsobem zjevným a za jejího alespoň konkludentního souhlasu“, s tím, že celý kontext jednání zmocněnce a třetí osoby je obrácen k zastoupenému (zmocniteli) jakožto ke smluvní straně. Jinak řečeno, zastoupení je tehdy přímé, jestliže třetí osoba ví, resp. z okolností musí vědět, že s ní jednající subjekt jedná za jiného, že smluvní stranou je osoba jiná, a že jednání je vedeno se zástupcem - zmocněncem. Není-li splněna tato podmínka, pak se může jednat jen o zastoupení nepřímé (srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. června 1994 sp. zn. 7 Cdo 23/92, publikovaný v časopise Soudní judikatura, ročník 1999, sešit č. 5, a dále rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. května 2000 sp. zn. 25 Cdo 631/98, publikovaný v časopise Soudní rozhledy ročník 2000, sešit č. 9).

V dané věci žalovaná převzala sporný automobil za účelem jeho prodeje, mezi účastníky nedošlo k uzavření kupní smlouvy v písemné formě, ze které by bylo zřejmé, že ji uzavírá za třetí osobu, navíc vystavila fakturu, v níž se prostřednictvím obchodního jména a identifikačního čísla, pod kterým

podnikala, identifikovala jako „dodavatel“ a na jejím základě přijala od žalobce kupní cenu. Neobstojí závěr, že žalobce musel vědět, že žalovaná jedná jako zmocněnec jménem zmocnitelky Š. K. Naopak jednání žalované vykazovalo kritériální znaky nepřímého zastoupení a žalobce se oprávněně domníval, že žalovaná jedná vlastním jménem. Na tomto závěru nemůže ničeho změnit ani záznam o technickém stavu vozidla ze dne 14. 1. 1996, se kterým byl žalobce seznámen a z něhož je zřejmé, že vozidlo patří třetí osobě. Tato listina totiž není způsobilá prokázat, že v okamžiku uzavírání kupní smlouvy jednala žalovaná jejím jménem a nikoliv svým; jak v případě přímého tak i nepřímého zastoupení při prodeji věci zůstává zastoupený vlastníkem věci a ke změně vlastnictví dochází teprve kupní smlouvou. Je-li kupní smlouva neplatná, je kupující oprávněn domáhat se nároků z této smlouvy (§ 457 odst. 1) proti tomu, kdo věc svěřil do prodeje jen tehdy, jestliže obstaravatel uskutečnil prodej na základě přímého zastoupení. Odvolací soud proto nesprávně posoudil otázku pasivní legitimaci žalované.

Z uvedeného je zřejmé, že se žalobci podařilo prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. zpochybnit správnost napadeného rozsudku. Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o. s. ř. zrušil.

Vzhledem k tomu, že důvody pro zrušení rozsudku platí i pro rozsudek soudu prvního stupně, byl podle § 243b odst. 3 věty druhé o. s. ř. zrušen v uvedeném rozsahu i tento rozsudek a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)
- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)